Ч. 98 (10.481). Львів, четвер 7. травня 1925. Почтову належитість оплачено гуртом. Рік XLIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10, II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеграм: „Діло" Львів.

Гол. Редактор приймає від 1—2 год. передпол. Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 4·20 зл. ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. Зміна адреси 1 дол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 17 СОТ.

„Большевізація компартії".

„Під теперішню пору немає в західній Европі безпосередньо революційної ситуації. Нам треба признатися, що питання про речинці („сроки") революцій підлягають дальшій перевірці. Давнійше ми обраховували час на місяці, а тепер ми приневолені рахувати його на літа".

Наведений із опублікованої в московській „Правді" промови Зіновєва цитат ляг в основу постанов про т. зв. большевизацію всіх комуністичних партій світа, які то постанови приняв Комінтерн на свому останньому, поширеному, пленумі Виконкому III. Інтернаціоналу в Москві.

На цьому пленумі Комінтерн ствердив факт стабілізації капіталізму під теперішню хвилю на заході та в Америці. Стабілізація ця — є на його думку — переходова. Але не зважаючи на це, вона спричинила деяке замішання і констернацію у многих компартіях. Підняли там голову праві елементи, що зиркають у сторону II. інтернаціоналу. Подекуди дійшло вже навіть до того, що вчорашні провідники покинули нині компартію та перейшли явно до „соціялзрадників", тобто соціял-демократів.

З тої самої причини скріпилася й инша течія у компартіях, що веде у зовсім протилежний бік, бо в напрямі крайнього комуністичного радикалізму. Нею захоплені ті, що не знають ніяких компромісів ні „передишок". Їх метою безоглядна боротьба з капіталом на всіх фронтах. Наслідки тої боротьби для них не є важні.

Одно й друге, на думку Комінтерну, недоцільне, шкідливе а через те й недопустиме. Обі ці течії слід поборювати безпощадно. Головним засобом тої внутрішньо-партійної боротьби має бути якраз большевизація.

Щож воно таке большевизація? „Київський „Більшовик" формулує її так: „Большевизація — це засвоєння всіми партіями Комінтерну цілої ленінської науки, вивчення всього історичного досвіду і всебічне втілення цієї науки в усіх галузях партійного будівництва та революційної діяльности по всіх країнах".

Дефініція добра і коротка. Але навіть на останньому пленумі Виконкому Комінтерну виявилося, що не в усіх партіях здають собі ясно справу з того, що таке ленінізм і чим він ріжниться від марксізму? Там-же пояснили найавторитетнійші знавці одного й другого, що ленінізм і марксізм це одне й те саме. А через те всі, що вважають ленінізм окремою від марксізму наукою це — мовляв — що найменше партійні грішники, якщо не крайні неуки. Бож хто як хто, але комуністи мусять знати ту найважнійшу партійну догму, що ленінізм є „найсправжнійшим, незакривленим і найчистійшим марксізмом нашої доби". Правдивий марксізм живе тепер в ленінізмі. А ленінізм наказує безоглядний партійний централізм і залізну партійну дисціпліну. Він виявляє в практиці также тактику єдиного фронту у всіх справах від найдокладнійших проблемів світової політики до найбуденнійших пролетарських потреб, від доцільного, але переходового компромісу з капіталом до чисто буржуазних уступок селянству.

Конкретно тактика ленінізму розуміє працю над єдиним фронтом напр. робітництва в той спосіб, що біля комуністичних гасел треба об'єднувати все робітництво — і комуністичне і соціял-демократичне. Але до цього слід іти не шляхом вималъовування комуністичних ідеалів, а шляхом безнастанної ініціятиви в боротьбі за всі надрібнійші та найбуденнійші інтереси та потреби робітництва. Виявлення найбільшої активности та ініціятиви у всіх таких справах із боку комуністів є далеко більшою запорукою для позискання та опанування робітництва ніж найкращі фрази про комуністичні ідеали. Така тактика напевно доведе до мети і переконає весь пролетаріят про необхідність заміни істнуючого соціяльного ладу комуністичною диктатурою.

З основних принціпів ленінізму про партійну централізацію, дисціпліну і єдиний фронт випливає дуже ясна відповідь і для тих, що потворили в деяких компартіях опозицію проти беззаперечного диктату з Москви у всіх, навіть чисто льокальних справах (на прим. чеських, польських чи німецьких). Ніде не може і не сміє бути ніяких ухилів від інструкцій із московської Інтернаціональної комуністичної централі. Опозиціоністи незадоволені, що нераз Москва усуває з провідних партійних становищ старих, заслужених партійних ветеранів а ставить на їх місце молодиків, які стають сліпим знаряддям Москви. На жаль — на думку комінтерну — так мусить бути. Вже Ленін сказав, що кожний „50-тітний партійник і революціонер стає опортуністом", хоча є і винятки. Отже, щоби не було того опортунізму, стару гвардію змінюють молодими. Ці останні більш податні до дисціпліни та до партійного централізму і через те вони всюди тішаться симпатіями комінтерну. Але через те саме доходить так часто й до внутрішньо-партійних розколів, як ось недавно це було в Німеччині, Італії, Польщі, а останніми часами в Чехословаччині.

Отже большевизація — це боротьба з усіми тими і надто правими і надто лівими партійними елементами, з усіми незадоволеними з централізму, єдиного фронту і підпорядкування себе у всьому Москві, словом боротьба з усіми, що не погоджуються ні з тактикою ні з кождочасною політикою комінтерну, яка має покриватися з ленінізмом, тобто „з найчистійшим марксізмом нашої доби".

Комінтерн не рахує на численність своїх партій, не рахує і на партійні авторітети та великі індивідуальности а надіється виключно на внутрішню силу партії, на її скріпсолідованість, підпорядкованість одному центрові та гнучкість у практичній реалізації наказів.

Большевизація — це свого рода чистка партії від усякого елементу, що не дає себе вбгати в карби дисціпліни та послуху. „Не разсуждать" а виконувати по військовому все, що накажуть. Не та армія добра, що чисельна, а та, що добре бється — ось принціп, з якого виходив комінтерн, приймаючи постанови про большевизацію. Всі компартії мусять „рівнятися" на Москву чи краще на російську Компартію, бо цього вимагає єдиний фронт.

Слід ствердити, що большевізація є поважною відповідю комінтерну на стабілізацію капіталізму. В мирних часах перевірити вартість того засобу боротьби Комінтерну з капіталізмом важко. Та яка небудь воєнна авантурка виявить ціну тих нових засобів і покаже, чи вони були добрі чи кепські. У всякому випадку ці заходи комінтерну біля заховання здоровля та внутрішньої сили компартії є дуже повчаючі для всякого партійного діяча а тим більше провідника. Не без користи можуть вони бути і для нас, знесилених та розбитих лихоліттям і обставинами.

в. м.

Памятаймо: Рідна Школа — це рідна фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

Нові спроби ґарантійного пакту.

Нова фірма — управа без змінн. — Мета промови Лютера. — Відповідь Франції. — Ріжниці двох становищ.

Вибір Гінденбурга президентом німецької республики пересунув деякі перспективи закордонної політики, якої найбільше вразливим місцем є проблєма загальної европейської забезпеки, себто ґарантійного пакту. Німецький уряд має нелегке завдання доказати нині Союзним державам, що Гінденбурґ є лише фірмою без впливу на ведення справ і що дотеперішня закордонна політика Німеччини не зміниться. Першою спробою, щоби підбадьорити Францію по виборі Гінденбурга була промова канцлера Лютера на конґресі торговельно-промисловім у Берліні. „Vorwärts" заявив без обиняків, що метою цієї промови є розсіяти тривожний настрій на чужині і вдагодити ріжкі виступи націоналістичної преси, а „Zeit", орган Штреземана, ствердив навіть „бадьоре прояснення політичної ситуації".

Кабінет Лютера та Штреземана лишається при владі: канцлер Лютер склав свої заяви в порозумінню з новим президентом щодо справ найбільше „сумнівних". Саме тому його промова є дуже загальна, удержана в тоні примирюючої доброї волі. Нема в ній відповіди на конкретні пункти можливого ґарантійного пакту. Є за те недвозначний жаль на адресу Франції, що вона не евакуувала кольонської смуги 10. січня ц. р. Німецький уряд не хоче зв'язувати безпосередньо справи цієї евакуації з питанням ґарантійного пакту в тому розумінні як це робить Франція.

Ріжниця двох протилежних становищ ось у чому: Франція твердить, що евакуація німецьких територій залежить від фактичного, повного розброєння Німеччини. Німеччина стоїть на формальнім становищі, що підписавши ґарантійний пакт, може домагатись очищення своїх окупованих територій. Але Франція додає ще застереження, що підписаний пакт не може нічим змінити Версальського договору, який саме застеріг собі контролю збройного стану Німеччини.

Новий французький міністр зак. справ Бріян хоче рахуватись у своїй відповіді на німецькі пропозиції пакту з новими домаганнями розброєння, які є саме тепер предметом розсліду. Ця відповідь повинна бути сформулована щойно по порозумінні з Анґлією. Крім цього Бріян заявив німецькому амбасадорові, що становище Франції залежне від вступу Німеччини до Ліґи Націй. Первісний текст такої відповіди, зредагований попереднім міністром закорд. справ Еріо, буде змінений. Без огляду на те, як поставиться до німецьких пропозицій Анґлія, Франція робить тільки спробу полагодження одної дуже льокальної справи. Франція не вірить у мирові змагання Німеччини на основах Версальського трактату і в погляду, що колиб навіть підписала з Німеччиною ґарантійний пакт, то це не змінить питання миру в центральній Европі. Таке пересвідчення є наслідком становища Анґлії, яка не хотіла дати свого підпису під пакт, що потверджував би ненарушність державних кордонів сотворених Версальським договором.

Становище Анґлії заважило вже на спробах малих держав, які шукають нових шляхів для ґарантії миру.

Чесько-польське порозуміння є одною з таких спроб. Дипльоматичні зусилля Варшави, щоби дійти до ладу з Москвою, є також наслідком того непевного становища, в якому Польща опинилась трохи за далеко від Франції у просторі, а Франція від Анґлії в поглядах на методи европейського замирення. Одні вважають ґарантійний пакт лише ліквідацією останньої війни, другі ще й ліквідацією мирного договору врожденого нею.

„На знищення Руси".

Промова посла Павла Васильчука, виголошена в польському соймі 25. квітня ц. р. при ґенеральній буджетовій дискусії.

(Продовження.)

Супроти цеї пасивности підносили ми ще в буджетовій комісії, що голод іде, і домагалися піднесення кредитів на допомогу навіщеним голодом. Але чи панів це болить? Кожний з вас говорить: „моя хата з краю", бо то вас не пече, бо голод обняв якраз українські землі. Українське громадянство для ратування положення заснувало комітет суспільної помочі: „Голодному селу". І уряд, який є обовязаний допомогти голодуючим, який має під цим оглядом не лише внутрішнє, але й міжнародне зобовязання супроти нас, не зробив нічого. Це зобовязання пригадуємо і будемо пригадувати на кожному місці, бо ми мусимо мати забезпечення життя і майна, то є обовязок Польщі й уряду. А ми того (забезпечення) не маємо. Супроти цілого світа заявляємо, що наше життя щоденно виставлене на небезпеку, бо в справі голоду уряд зберігає злочинну байдужість. Уряд знайшовся тільки до роблення перепон в діяльности того комітету. Не дозволяється на збірки, не дозволяється на зібрання комітету, не дозволяється на його леґалізацію, вкінці не дозволяється на поширення діяльности комітету на всі українські землі в Польщі. Це ясно виявляє, що пляни висувані другим Грабским — Станиславом, вождом і мудрцем правиці, пляни

знищення Руси

робляться і проводяться в життя з невблаганою, залізною консеквенцією. Те, що п. Грабскі написав в своїй славетній книжці, те сьогодня проводить в життя як міністер зі своїм братом і шурином.

Твердимо, що не лише недорід на українських землях довів до нужди і голоду, але ціла система податкової політики супроти нашого українського селянина. Супроти нас нема ніяких полекш. (*Голос на лавах „Пяста": Не лише українського селянина — всіх!*) Дуже перепрошую, подвійні ригори приноровлюють до нас, подвійні екзекуції і ми ніде не маємо оборони. За поспіхом і недостачею часу я не приніс матеріялів, але міг би панам показати півурядові документи, які вказують на спеціяльне трактування подань і рекурсів, складаних Українцями, а радше по українськи. Надмірні податки здирають попросту вже з останньої, з десятої шкури селянина.

Кредитова політика.

Тяжко запрацьований публичний гріш видається на кредити тільки для великого промислу і торговлі. На буджетовій комісії ми добре приглянулися цим всіляким спілкам, твореним згори, які нічого не мали, а яким уряд дав кредити. Мабуть дуже високопоставлені особи заінтересовані в тих ріжних спілочках, коли навіть в буджетовій комісії не давано нам всіх вияснень, так вони були компромітуючі. Вистане згадати про спілку водно-транспортову, про летунські заведення і т. и.

А тепер згадаймо про відношення уряду, головно п. премієра до української кооперації. До війни перед цілим світом ми могли похвалитися своєю кооперацією. Кожний, хто знає ту ділянку суспільного життя, мусить це обєктивно потвердити. Тепер та кооперація є знищена війною, а опісля вже всі суспільні заходи до відбудови тієї кооперації нищить ніхто инший як уряд і робить це найосновнійше ніхто инший, тільки п. міністер скарбу, відмовляючи якої-небудь підтримки, якихнебудь кредитів, не погоджуючись на автономічне істнування української кооперації.

С п р а в а х л і б о р о б с ь к о г о к р е д и т у. Ясна річ, що Рільний Банк одержує занадто мало на те, щоби поважно можна було трактувати його акцію, беручи на увагу такі широкі терени. Та політика Рільного Банку і тих панів, які можуть тут рішати, виразно є спрямована проти всього, що українське. Не говорю вже про те, що це найшло наймаркантнійше свідоцтво в буджеті, бо кредит на парцеляцію поміщено там тільки про людське око. Є кредити, але

для осадництва,

яке — як вже сотні разів ми заявляли, є н о ж е м в п л е ч і д л я у к р а ї н с ь к о г о с е л я н и н а. І тому то той селянин, бажаючи жити, буде шукати всіх зарадних способів, щоби відіпхнути від себе той ніж. В біжучому році майже всі кредити кинув п. міністер скарбу виключно для осадників, знову на основі пляну свого брата п. Ст. Грабского, спрямованого на знищення Руси. (*Пос. Дубановіч: Він є міністром освіти!*) Пане тов. Дубановіч, не потребуєте мені того пригадувати. Кожний з нас про те знає, але кожний знає також, що п. Ст. Грабскі трясе цілим урядом (*Голос: Відки ви то знаєте? — Инший голос: Як то він трясе?*) та що ви йдете за ним і виконуєте його плян.

Кредитова політика на передновку, при голоді, була направлена на те, щоби одночасно при акції розділювання кредитів зорганізувати кольоністів в окремі громади, настановляючи їм солтисів (війтів) і їх дальших ватажків. Словом, тепер при допомозі Рільного Банку і инших кредитових установ ведеться одночасно подвійну політику: орґанізування осадництва в зовсім окрему б о є в у о д и н и ц ю. Чи хоч одна українська громада одержала який кредитовий приділ? Я був би дуже цікавий почути з уст п. міністра, скільки кредитів роздано не-осадникам, бо п. міністер в таких випадках все оперує цифрами, в яких фіґурують кредити на осадництво, і то називається кредитом для східних „кресів". Така поведінка уряду нищить і в коріні підриває спромогу праці нашого селянина, бо український селянин не може діждатися — не кажу вже виразної допомоги — але уможливлення істнування та спромоги платити хоч би ті податки. Є голод, а податки стягається нормально. Резолюції ріжних українських зїздів, представлення ріжних господарських орґанізацій, вже не лише політичних, не роблять ніякого враження на уряд. Приходить речинець плачення, відбирається останню коровину, кожух, нераз плуг і родина, діти господаря-жебрака пухнуть з голоду. Податки йдуть дальше і знову несуть платничі накази. Просить селянин позички — нема. А що лишається? Лишаються всі дальші культурні і політичні добродійства уряду. Перш усього: „Держі і не пущай! Взять за морду!", про що говорив я вже в попередній буджетовій дискусії. Якраз перед роком в тому самому часі відбувся м а с о в и й п е р е г л я д у к р а ї н с ь к и х с и л на Волині, Холмщині, Підляшу і Полісю. Вночі з 31. березня на 1. квітня ц. р. знову наступив такий перегляд. Сотні людей, як не тисячі арештовано на самій тільки Волині. (*Голос на правиці: Скажіть, за що?*). За що? Сутєвою причиною, як що вам про те йде — масових арештів був масовий рух українського населення за складання декларацій за українською школою. Українське населення зложило понад пів міліона декларацій (*Голос на правиці: Арештовано за комуністичну роботу!*). Що ви на тім розумієтеся? Ми знаємо, що уряд весь час говорить про те, що в той спосіб бореться з комуністами. Що спільного з комуністами мають селяне? Що спільного з комуністами має буржуазно настроєна інтеліґенція? А якраз тепер не робиться ніяких ріжниць, від хлопа до попа і робітника без ніяких партійних ріжниць, всіх українських освітних діячів арештовано. Головну причину арештів добачуємо в тому, що викликано масовий відрух через наше накликування до того, щоби населення користало з законів, виданих соймом, язикових законів в справі шкільництва. Населення вступило на шлях використування, довіряючи ухваленим законам. Та практика виявила, що сойм є одно, уряд друге, а всесильний п. інспектор шкільний, кермований п. Пrушиньским під прапором ідеольоґії п. Стан. Ґрабского, є третє. А той третій на місці є найважнійший. Він всім править. П. премієр міг би і повинен би сказати нам з тієї трибуни, яке є його відношення до тих всіх панів, шкільних інспекторів, які дали найяркійший, документальний доказ здійснювання язикових законів у відношенню до зложених українських декларацій. Але високий уряд мовчить і п. премієр разом з ним. У нас є таке враження, що діл робить так, як хоче гора — тільки з тією ріжницею, що коли горі оплачується, то вона мовчить, а як не оплачується, то вона випирається того долу.

(Продовження буде.)

Масові арештування на Покуттю.

Зі Заболотова телеґрафують нам: „Від Великодних свят ціле Покуття виглядає неначе підчас стану облоги. Поліція, тайні аґенти, ріжного рода провокатори увихаються автомобілями, мотоциклями, роверами і пішки по всіх селах і містах Покуття. В останньому часі приїхала в Заболотівщину жандармерія із Станиславова. В середу 29. IV. вночі впала жандармерія до сіл і міст і перевела масові труси й арешти. **Арештованих є около 500 чоловік.** Арешти і труси були тої ночі на цілому Покуттю. На другий день заповідала поліція буквально в кождій хаті, щоби люде в день 1. травня не виходили з хати, а до Заболотова нікому не вільно показатись. Вулицею кожного стрічного питають за леґітимацією, а як покажеться, що він з другого села, так зараз ведуть в тюрму".

— Що це значить? польська преса мовчить як заклята, а тут терор шаліє й нікому невідомо, з якої причини!...

Преса.

Львів і провінція.

Перемиський „Український Голос" знову торкнув одну справу, яка з одного боку повинна звернути на себе увагу громадянства, а з другого заставляє нас до деякого протиставлення не тенденції, тільки „аксесоріям" статті. В статті „Дискусія на часі" порушено справу взаємин між Львовом і провінцією. Як-же порушено цю справу?

Українське політичне, економічне й культурне життя розбите. Політичні партії ослаблені, а сильні вони „хіба ворожнечею і всерукими особистими впливами провідників: „Провінціональне" громадянство нарікає, що

„Львів по війні став кузнею всяких партійно-політичних спорів і інтриг, які опісля переносяться не тільки до львівських економічних і освітних установ, але і поширюються по цілім краю. Особливо партійні спори, перенесені до чисто економічних і освітних інститутцій, можуть принести необчислені шкоди, коли ми, „провінціональне громадянство", будемо сліпо йти за кількома львівськими амбітниками". — „Провінціональне" громадянство мусить увільнитись від львівських погубних впливів, всі львівські події осуджувати критично і рішучою поставою відвертати від народу лихо, яке несуть з собою невідповідальні осібняки. Ми, „провінціональне" громадянство, мусимо собі якнайскорше усвідомити, що нинішний Львів, то не є передвоєнний Львів. Тоді панував тут авторітет Романчука, бл. п. Е. Олесницького — ну... та й сильний пястук Костя Левицького. Тоді всякі невідповідальні осібняки ховались по мишачих дірах. Тоді край очікував приказу зі Львова і сповняв його".

Вкінці „Український Голос" накликує, щоби „Львовові показати пястук".

Тенденція статті є — очевидно — похвальна. Коли піддержується клич обєднання, нового сціплення розпорошення сил; коли цю благородну думку змішноється повагою голови Української Парл. Репрезентації п. сен. М. Черкавського, що у великодному числі нашого органу взивав занехати партійне дроблення, припинити ворожнечу і незгоду; коли вкінці перемиський орган пропонує відбувати освітні, економічні й політичні зїзди також в провінціональних осередках, — то все це є зовсім в порядку, якщо не заслугує на похвалу і признання. Та перетикання статті нападами на — так сказатиб — заповітрений Львів рішучо не приносить части „Українському Голосові". Тут редакція перемиського органу зробила альоґічну помилку, що в ревеляціях про обсаду епископських престолів в Станиславові і Перемишлі. Якийсь замаскований „аристократ" всі відємні сторони діяльности еп. Хомишина кладе на рахунок його „хлопського" походження. Слово „хлоп" повторюється там у всіх відмінках аж до обридження. Мовляв, як би так „пан" та ще й гербовий шляхтич засів був на станиславівському престолі, то було би инакше. Годиться згадати, що тоді саме, коли „хлоп" Хомишин обіймав станиславівський епископський престол, в Римі надівав на свою голову горду тіяру „хлоп" Иосиф Сарто (папа Пій X.), Болгарією правив довгі десятки літ як премієр-міністер „хлоп" Радославов, недавно помер на становищі президента німецької республики робітник Еберт, а такий же робітник Калінін далеко краще репрезентує велику імперію СРСР, як деякі члени блакитно-кровної династії Гольштайн-Готорпів (невірно званої Романових) і т. д. Очевидно, суть справи тут не в „хлопстві", а в чім иншім.

За далеко завів би нас розгляд, на скільки походження й родинна традиція та семейні прикмети мають вплив на таку або иншу

діяльність якогось достойника. Але не підлягає сумніву, що і в одній справі, і в другій запримічуємо деяку анальогію. А саме і там і тут проявляється зовсім не „панська“ прикмета, яку позволимо собі назвати примітивністю. Бо нічим иншим, тільки різким примітивізмом авторів деяких статтей можна пояснити собі такий пожалування гідний розгляд і вирішення незвичайно складних питань.

Що наше політичне, економічне й культурне життя є розбите — не правда; що воно анемічне — теж правда; що довший час в нас істнувала і ще подекуди істнує ворожнеча та незгода — також правда; що особисті амбіції не все є чинником додатним — теж не підлягає сумніву, однача чи цьому всьому винен виключно Львів? Львів теж має свої жемські сторони, але чи розбиття, розпорошення, інтриг, хоробливих амбіцій і т. и. нема на провінції і то часто в більшій дозі, як у Львові? Бо загально відомо, що чим більша діра, тим більше сплетень, інтриг і боротьби дрібничкових амбіцій. Чи справді Львів валив і розбивав все тоді, як провінція будувала? Виявляється, що справа у Львові загально представляється далеко краще, як перед війною. Львів є найкраще зорганізований з усіх галицьких осередків, коли перед війною було навпаки. Львів будується, Львів творить, Львів організується.

Розбиття політичного, екомічного і культурного життя не є наслідком **львівських інтриг, амбіцій** і т. и., тільки ті **інтриги, амбіції, ворожнеча** є **наслідком розбиття, наслідком програної у великій грі**. І наслідком тієї програної, себ-то розбиття, є принижения й припинення життєвого темпа в цілім краю. Крім того — кому, як кому — але редакції „Українського Голосу“ повинно бути відомим, що розклад нашого життя, коли йде про внутрішні чинники, йшов не зі Львова, але з инших, дальших сторін. Та не хочемо роздрапувати ран, тому не вдаємося в ближчі пояснення.

„Український Голос“ кінчить:

„Час вже з тим скінчити, час вже, щоби Львів заняв в нашім політичнім, економічнім і культурнім життю таке місце, яке відповідає його інтелектові і чисельній вартости (може кількости? — Ред.) в порівнанню з інтелектом і чисельністю краю“.

На те моглиб ми сказати тільки одно слово: **Просимо!** як би це не було продовженням розкладу і дальшим дробленням наших організацій і установ на розбиті ґурти і гуртки „ad maiorem gloriam“ наших противників. Тому глядимо на цей виступ „Українського Голосу“ як на звичайну незручність і хвилеву несвідому примховатість, а не як на свідоме продовжування дроблення і розкладу. Та все таки цікавим буде, як відгукнеться на статтю „Українського Голосу“ „провінціональне“ громадянство.

ОСТАННІ ВІСТИ.

Станиславівський воєвода.

Мін. внутр. справ представив раді мін. внесення на іменування станиславівськ. віцевоєводи Де Льожа воєводою в Станиславові. Кандидатуру НПР. на це становище, Запали відкликано. В середу на засіданні ради мін. іменування Де Льожа буде затверджено.

Тайний чесько-польськ. договір.

„Таймс“ подає текст тайного чесько-польського договору: 1) Чехословаччина попирає Польщу в справах Шлеська, Данціґа й коридора, 2) Польща має перешкодити Австрії в злуці з Німеччиною. 3) обі держави попирають на Балкані Югославію, Румунію і Грецію, 4) в Союзі Народів удержують спільний фронт.

Троцький вертає до уряду.

Зі Стокгольма повідомляють, що рада нар. комісарів іще 8. IV. н. р. ухвалила покликати Троцького знову до влади, але виконання ухвали завішено наслідком протесту Зіновєва, Бухаріна і Фрунзе. Вони загрозили виступленням із партії коли Троцький верне без застережень. Зіновєв і Бухарін домагалися, щоби Т. держався строго прінціпів партії та щоби прилюдно признався до поповнених помилок, заки його допустять до уряду. Т-го мали би тепер покликати на комісаря просвіти, а Луначарський одержав би инше становище. За Троцьким слідувало би іменування Радека, який тепер займається журналістикою, опісля Ганецький виїхав би до Берліна на керовника торгов. місії.

Дальші залізничі замахи.

4. V. запримітили ушкодження зал. шляху Демблін-Ковель. Тогож самого дня ушкоджено зал. шлях Луцьк-Стоянів, що йде на Львів. Тут здержано зал. рух на 4 год.

Софійський атентат.

З Софії повідомляють, що арештовано Петра Абадієва, який спричинив вибух пекольної машини підпаленням льонту. Мали теж арештувати одного з учасників нападу на короля Бориса. В місцевости Стакевич перейшла границю ватага болг. еміґрантів. У сутичці вбито одного еміґранта. Почалася розправа проти виконавців атентату в театрі Одеон тому 5 літ.

Самовбивство в соймі.

В ждальні польського сойму отруїлася жінка секр. філії „Визволення“ Олена Жарновска. Її чоловіка арештували підчас останніх масових арештувань на Волині. Просила послів інтервеніювати за звільненням чоловіка за кавцією 600 зол.

„Тиждень української дитини“.

3. V. — 10. V. 1925.

Туберкульоза у дітей.

Не так дуже давно ми були свідками, яку важну ролю при вирішуванню міжнародніх справ має вислід статистики, себто число даної народности на спірних територіях. Інтересовані у вирішенні справи сторони робили всякі заходи і обчислення і прямували до того, щоби виказати як найбільший процент свого населення. Так було по части і при вирішуванню справи Східної Галичини. І кожному це відомо, що зниший або вивщий процент народности на мішаних територіях буде і в майбутности мати своє велике значіння.

На приріст населення має найбільший вплив смертність дітей, з окрема смертність немовлят.

Статистика учить, що у нас умирає річно 7—10 проц. українських дітей більше, ніж дітей польських і жидівських. Значить, що у тім самім відношенні зменшується і відсоток українського населення, а росте відсоток неукраїнського населення. Правда, що деякі инші причини зменшують повищий процент в користь української людности, однак ізза недостачі місця, не можу над усім повищим розводитися обширнійше.

Обчислено, що на сто випадків смерти у дітей припадає більше як половина на смерть з причини туберкульози. Значить, що коли зменшиться смертність з причини туберкульози, збільшиться приріст населення. Зі зменшенням смертности відпадуть кошта лічення, похорону, утрати зарібку, а тим самим збільшиться народнє майно.

Всі народи світа борються з туберкульозою, а всі суспільні діячі і лікарі годяться в тим, що найважнійшим способом поборювання туберкульози є популяризація і пропаганда.

Загально відомо, що злі гигієнічні відносини спричиняють поширення туберкульози. А що у нас вони є як найгірші і про їх поліпшення ніхто не дбає, то смертність у нас є більша. Товариство охорони дітей у Будапешті обчислило на основі переведеної статистики, що смертність немовлят, плеканих в мешканнях однокімнатних, є шість разів більша від смертности немовлят виховуваних в помешканнях, зложених з трьох кімнат. Коли уявимо собі, що яких ³/₄ всіх українських немовлят мешкає в однокімнатних мешканнях, зрозуміємо, чому смертність дітей є у нас вища.

Святим національним обовязком кожного є боротись зі смертністю дітей, з окрема з туберкульозою.

Як це робити, учить книжечка д-ра Олександра Барвінського „Туберкульоза“, видана львівською філією Українського краєв. Тов. охорони дітей і опіки над молодю.

Вона мусить найтися в руках кожного пароха, учителя, в кожній читальні, у батьків і у кожного, кому майбутність народу не є байдужа.

На сто людей 92—95 проц. слабувало або слабує на туберкульозу.

Смертність дітей приносить нам більшу втрату ніж кольонізація. Остання пора вже раз зрозуміти це і протиділати.

Д-р Е. Г.

З концертової салі.

П. Богдан Бережницький цього року вдруге відвідав Львів та явився на концертовій естраді т-ва музичного Лисенка — і з величною концертовою програмою. Концерт — Saint Saensa a-moll, варіяції Чайковського на тему „рококо“, соната Locatelli-ого d-dur, суїта Реґера на челю сольо (без фортепяну) a-moll і ряд менших інтересних новостей (Барвінського, Борткевича і ин.) — ось ціла низка творів, з яких переважна частина у Львові була вперве виконана. П. Бережницький має усталену у нас марку. Посунена до горних знаґань, прецизна і легка техніка, довгий, спокійний і мягкий, але ядерний і вільний від перегудження тон, інтеліґентна, прозора лінія у виконанні як найтруднійших так і найпростійших творів — ось головні прикмети цього симпатичного, а поважного і сконцентрованого артиста. Хоча й виконання всіх творів стояло на висоті, то всеж таки годиться замітити, що настрій і ефект концерту йшов від початку до кінця crescendo. Коли в концерті Saint-Saensa дався відчути ще легкий холодний леґіт від естради, коли у штудерній і зовсім не дешевій суїті Реґера відчувалося ще неповне порозуміння між публикою і артистом, то у відомих варіяціях Чайковського, в яких попри їх програмову античну екзотику часто вириваєтеся стихійно будьто типова українська мельодика, будьто бурлескна чабарашкова ритміка, артист відразу проломав леди, та взяв приступом усю авдиторію без ріжниці. Симпатичний настрій ще піднявся при останній точці концерту, а саме при виконанні прегарної та глибокої „Думки“ В. Барвінського, акомпанієтора на концерті, який — мабуть завдяки частійшим виступам п. Бережницького, у нас, — збогачує українську і загальну челльову літературу справжніми перлинами. Його „Думка“ при своїм пишно богатім опрацюванню і литомих авторові новітних гармонійних нюансах — є твором, — як по заложенню і темі, так і по загальній настроєвій лінії — не тільки щиро українським, але при тім твором правдивої індивідуальности і оригінальности.

Виконанням цього твору, як також двох кінцевих точок, вдячної Романци Борткевича жанру Чайковського і блискучим „Scherzo“ Klengl-а концертант викликав таке захоплення публики, що був приневолений до кількох наддатків.

Успіх концерту був вповні, під кожним оглядом, заслужений. Не сумніваємося, що цей успіх супроводитиме концертантів в намірених турне по инших містах нашої країни.

Д-р Ст. Л.

НОВИНКИ.

— **Сконфісковано** у вчорашнім числі всю вступну статтю не залишивши з неї навіть заголовку: про процес наших послів у Рівнім.

— **Бандитизм.** Перед кількома днями напало вдень двох узброєних у бравнінґи й карабіни бандитів на переїзжаючих купців, на території громади Демба пов. Тарнобжеґ і під загрозою смерти забрали їм 10.000 зол., годинники й перстені. В кілька днів пізнійше ті самі бандити укладили кілька нападів на переїздних в повіті Ніско і рівнож забрали значні суми. На підставі фотографій з поліційного альбому розпізнано, що одним з бандитів був: Косьор званий „панїч“. Цей незвичайно зухвалий бандит непокоїть від місяців населення кількох повітів західної Галичини: він має на совісти вже кілька вбивств. Вислідження бандитів утруднене, бо вони ховаються у великих лісах, а населення не хоче їх видати зі страху перед пімстою.

— **Нова українська лікарка.** Дня 30. квітня 1925 відбулася в Празі у великій залі Карлового університету промоція пані Марійки Селянської (жінки д-ра Михайла Качанюка) родом з Вовчинець пов. Станиславів, на доктора медицини.

— **До співацьких і музичних Товариств.** Музичне товариство ім. Леонтовича у Києві приготовляє до друку „Історію української музичної культури“ і бажаючи мати відомости про музичне життя Галичини, звертається до усіх „Боянів“ та инших українських співацьких і музичних товариств (також по селах) подати коротку історію товариства та огляд його діяльности. Матеріяли проситься надсилати найдальше до кінця мая на адресу Ос. Залеський, Станиславів, вул. Голуховського 60.

— **Місьна хроніка.** Вчора отруїлась 30-літня жінка, Марія Дуганівська, що була приватною урядничкою.— До шпиталя перевезено Василя Станішина з Новосілок і Матвія Вулгарина з Войкова побитих ножами у бійці; арештовано двох 18-літніх Шиманського та Кувого за насильство над сільською дівчиною. — У Клепарові найдено дома труп жінки залізничаря Олени Бадель, з простріленою головою; відповідальність паде на чоловіка.—З нужди отруїлась 40-літня Анна Котіяна, покоївка. — Крім цього було кілька зломів до приватних помешкань та крамниць, не рахуючи звичайних злодійств та нічних авантур.

— **Померли такі знатні чужинці:** англійський політик сер Ейр Кров, товариш секретаря закорд. справ, який перебув у міністерстві підчас усіх міністерських кріз на протязі 40 літ;— австрійський письменник Курт Кікзер, який був сліпим; — один з найвизначніших чеських різьбарів Іван Стурса, в 45 р. життя у Празі; застрілився в наслідок меланхолії; — д-р Іван Паліса, астроном віденського університету, в 75 р. життя; він відкрив 127 планет; — у Римі відомий польський малляр Іван Стика; — найбагатший Еспанець маркіз Де Комілляс, власитель корабельного товариства, залишивши 750 міл. франків.

— **Музей ім. Шевченка у Звенигороді.** Музей ім. Т. Шевченка у Звенигороді засновано в 1921 р. заходами уча-

тельки Софії Терещенко. Складається він з таких відділів: трудового, історичного, археольогічного, нумізматичного, зоольогічного, скульптурного і картинного. При музеї є між іншим старі дуби, під якими Шевченко писав вірші і на яких власною рукою вирізав монограми. Підчас денікінської навали золотопогонники стесали цю історичну памятку. (Б. 18. IV. 1925).

— **Завзятий ворог алькоголю** — це Форд, відомий американський фабрикант автомобілів. Він має в Копенгазі велику фабрику, в якій виробляє деякі складові частини для автомобілів висиланих до Европи. На цій фабриці він заборонив своїм робітникам пити навіть пиво. А що в Данії обід без пива подобає на чернечий піст, тому робітники пішли правуватись з Фордом до суду, який рішить, чи їх хлібодавець має право ставити такі домагання, тим більше, що не хоче рахуватись з питомими умовами данського життя.

— **З театру.** Львівський український театр И. Стадника в переїзді до Львова відограє в Раві руській в часі від 6—10 травня ц. р. 4 вистави. Репертуар опереттковий: 1) Добродійна Сузанна, 2) Троянда Стамбулу, 3) Пімста лилика (Die Fledermaus), 4) Барон Кіммель. — Хори, балєт і власна орхестра.

— **З уповноваження** сільського фізикату подаємо до відома, що епідемія тифу в Гребенові і околиці цілковито вигасла. — Управа літниська Зелеменка. 1909.

З судової салі.

§ 58.

Четвертий день розправи.

Свідок Антін Черненький, приватний урядник, бувший редактор „Вперед" і бувший головний секретар УСДП. від 1909 р. аж до моменту її розвязання. Свідок не пригадує собі, щоби хтонебудь із обвинувачених був коли небудь членом УСДП. УСДП. була політичною партією, яка вела свою працю зовсім легально від 1899 р. Її програма була оголошувана в пресі. Завсіди були відомі загально адреси Головної Управи і секретаріяту.

Прокуратор питає, чи відомо свідкові про те, що перед розвязанням УСДП. стала на комуністичній платформі. Свідок відповідає, що був одним з тих, які по розвязанню УСДП. двома навротами сиділи у слідчій тюрмі. Однак слідство нічого карригідного ні в діяльности Головної Управи, ні в діяльности секретаріяту не виявило, бо всіх арештованих випущено на волю та слідство проти них припинено.

Партія займалася крім політичної ще й освітньою та професійною роботою. До професійних і просвітних організацій належали люде непартійні або партійні, але не обовязково члени УСДП.. В 1923 р. 19. березня приняла партія політичні резолюції, за які її розвязано. Поруч те розвязано також і культурні товариства робітників, що звалися „Воля". В Станиславові, наприклад до „Волі" належав навіть священик, що писав про „Волю" в органі українських священиків „Ниві". Крім цього представник станиславівського Тов. „Воля" у часі повороту еп. Хомишина з воєнної еміграції врочисто його витав, а чейже політичне товариство зі соціялістичною закраскою цього хіба не робило би і до того його не допустило би. Колиб отже обв. Крайківський був членом робітничого Тов. „Воля", то це зовсім не значить, що він був колинебудь членом якоїсь політичної партії. Навпаки, до „Волі" міг входити як непартійний, бо бажав займатися культурно-освітньою працею серед робітництва.

Обор. д-р Ганкевич ставить цілий ряд внесків на переслухання нових свідків, як ось: проф. д-ра К. Студинського, д-ра Щурата, д-ра Е. Давидяка, радн. О. Барвінського, д-ра І. Копача на обставину, що українська молодь не хилиться до комунізму, як це твердить акт обвинувачення у своїх мотивах; д-ра Ст. Грабского, теперішнього міністра освіти на обставину, що брошура Вільгельма Лібкнехта (батька того, що став на платформі комунізму) „Павуки та мухи" не є ніякою комуністичною брошурою, але навпаки протикомуністичною, що її друкував д-р Ст. Грабскі перед 30 літами; Івана Мазурика, студ. на обставину, що головний свідок Слободян є агентом-провокатором; редакторів „Dziennika ludowego" Крижека, Скаляка і М. Ганкевича, на обставину, що УСДП є старою соціялдемократичною партією та що вона все поступала стисло і згідно з ерфуртською програмою, яка обовязує всіх членів II. інтернаціоналу.

Трибунал відкинув усі внески оборони. Потім провідник трибуналу замкнув доказове поступування та відчитав питання для лави суддів присяжних. Всіх питань є 13: з того 6 головних а 7 евентуальних. Головні йдуть в тому напрямі, що обвинувачені були провідниками у попоавнюванню головної зради, якої мали допуститися: 1) через заснування у Станиславові окружного відділу компартії Західної України, 2) через приналежність до комуністичного товариства через поширювання комуністичної агітації, направленої до відірвання східних „кресів" від Польщі, 3) через намагання закладати філії компартії Західн. України по повітах та селах. Питання евентуальні (шість перших) передбачують ті самі злочини, але з тою ріжницею, що обвинувачені брали в них дальшу участь. Семе питання евентуальне відноситься тільки до обв. Скаліша, а стилізоване в напрямі поповнення злочину з § 65 к. з. (нарушування публичного спокою шляхом поширювання відозв).

Обор. д-р Ганкевич вносить, щоби поставити ще одно евентуальне питання на випадок заперечення семого з чого злочин з § 23. пресового закону (ширення недозволених цензурою публікацій).

Трибунал відкинув внесок д-ра Ганкевича.

Слідують промови.

Прокуратор Ланскі (Ляндау) підкреслює, що справа ця дуже важка для якогонебудь вирішення, але він старатиметься полекшити суддям присяжним їх завдання. Він не буде оперувати ні натяками ні вiдумками, але фактами. І починає від пожеж на Балканах і від комуністичних інцидентів у Парижі, які, на його думку, прискореним темпом зближаються до Польщі. І ось на лаві обвинувачених засідають ті, які причинювалися теж до приспішення тої пожежі. Щоби доказати силу акту обвинувачення, прокуратор намагається оборонити віродостойність головного свідка Слободяна, якого розправа скомпромітувала як агента-провокатора. Прокуратор признає, що питання задавані Слободянові обороною того свідка скомпромітували, та це не рівнозначне з тим, немов би то Слободяна скомпромітували його відповіди. Бесідник доказує, що відповіди свідка не тільки його не скомпромітували, але навпаки у пильних слухачів мусіли вони віродостойність його зізнань скріпити. Далі прокуратор боронить чести Слободяна та намагається доказати, що він не є агентом-провокатором, але льояльним „обивателем" Польщі і „українським патріотом". Що Слободян не тішиться доброю опінією між українським громадянством це зрозуміле, але це для нього ні для справи не важне. Трибунал не заприсягав Слободяна це правда, але не тому, щоби він був кривоприсяжником, але тому, що є в слідстві за дезертирство. А дезертирство з польської армії — на думку прокуратора — цілком не зменшує вартости зізнань свідка а тим більше не зменшує його моральної вартости. Далі намагається доказати, що УСДП. перед моментом її розвязання стала на комуністичну платформу, а що „Воля" була органом УСДП. (неважне те, що тільки освітним), а обв. Крайківський був членом „Волі" отже і комуністом. Скаліш знов розкидав відозви, яких вправді тут нема, але які в кожному випадку мусіли бути забороненими, бо инакше їх не роздавав би новобранцям. Це мусіли бути відозви, примірник яких найдено у Скаліша. Найдений примірник був комуністичний. Кажуть, що ті відозви, які роздавав Скаліш, були в справі українського університету, та прокуратор у те не вірить. Бо для новобранців такі відозви хіба не потрібні. Кінчається промова апелем, щоби справедливість не була нарушена, щоби обвинувачені були покарані за свої вчинки згідно з совістю суддів присяжних.

✝ Посмертні згадки.

Стефан Шміґер помер дня 20. марта ц. р. у селі Базаринцях, збаражського повіту. Стефан Шміґер, останній піонір з тих, що своєю невсипучою працею поставили Збаращину може чи не найвище понад усі повіти. Покійний як селянська дитина був дуже щирим робітником на полі просвітнім, культурнім і економічнім нашого селянства; він перший почав організаційну працю, а підчас badenівських виборів кандидував на посла до австрійського парляменту, але сильний на ті часи контркандидат граф Пінінскі при помочі старостинських заходів, та ріжних надужить повалив його, одержавши лише пару голосів більше. Граф Пінінскі старався покійного відтягнути від кандидатури, обіцюючи йому золоті гори, та покійний не згодився. Дорого заплатив покійний, як селянський син за свою сміливість супроти пана графа, бо панська помста зробила те, що покійний як скінчений медик не одержав докторату і як дуже талановита і богатонадійна людина, мусів коротати своє життя в недостатках і невигодах. Покійний зносив все мовчки і ціле своє життя працюючи по організаціях та по товариствах, сповняючи якнайсовісніше, не зважаючи на підірване здоровля, наложені на нього обовязки, зійшов непамітно в могилу. Похорони з села Базаринець до його рідного села Розношинець відбулися величаво. При виносі тіла попращав покійного короткою промовою п. Єронім Бішинський, а над могилою п. Павло Гевко як відпоручник повітового Товариства „Український Дім" у Збаражі дуже річевою і чутливою промовою, згадавши про заслуги, попращав покійного на вічний спочинок. Земля Йому пером!

Стефан Гонюк, інжинір б. львівського намісництва, помер у Львові дня 2. травня в 51 році життя. Покійний був одною з визначніших одиниць нашого громадянства. Син міщанина зі Сокаля, добився власною працею визначного становища, а будучи вельми талановитим інжиніром, був одним з піонірів нашого промислу. Заложив у Винниках фабрику столярську, будував цегольні, млини і т. д. і вже перед війною доробився значного маєтку. В часі окупації російськими військами навязав з ними торговельні зносини і мусів з уступаючими військами покинути Львів і замешкав у Київі, де продовжував свою промислову працю, а при тім був добродієм для галицьких Українців, які в такім великім числі волею або неволею опинились в столиці України. Пок. посол Старух, радник Масляк і сотки полонених стрільців знаходили у покійного гостину і захист. Пок. посол Старух тяжко занедужавши знайшов у нього повну матеріяльну опіку, так, що майже повернув до здоровля. Так само пок. д-р Андрій Кос, будучи у Київі без засобів до життя, знаходив визначну поміч у покійного. Його заходами як фахового інжиніра і майже в цілости його грішми вибудовано в 1917 р. гр.-кат. церкву у Київі, якої парохом донині є о. Щепанюк. В часі української влади у Київі був він у державній службі і мав поручену регуляцію рік. Чорні хмари, які наступили на Україну, не поминули і покійника, знищили цілковито його значне майно, якого покійник добився тяжкою працею і підорвали його здоровля так, що він минулої осени вернувся до Львова з зародком смертельної недуги та фінансово зовсім зруйнований. Полишив жінку і троє малих, незабезпечених дітей. — Земля Йому пером! **Р. С.**

Ярослава з Поляцьких Кондратова, жінка адвоката в Турці н/Стр., голова філії „Союза Українок" у Турці і член усіх українських товариств у Турці, померла в дни 24. IV. 1925 в 35 році життя в Коломиї. Вічна її память!

ОПОВІСТКИ.

Львівський український театр Иос. Стадника в Раві руській:
6. V. „Добродійна Сузанна", оперетка.
7. V. „Троянда Стамбулу", оперетка.
8. V. „Пімста Лилика" (Die Fledermaus), оперетка.
9. V. „Барон Кіммель", оперетка.
Власна орхестра, хори, балєт.

Український театр під дирекцією Ів. Когутяка.
Поморяни — Саля „Сокола".
Четвер 7. V. „Трійка гільтаїв".
Субота 9. V. „Мірале Ефрос".
Неділя 10. V. „Чорноморці".
Вівторок 12. V. „Чесна Зузанна".
Середа 13. V. „Воскресеніє".
Четвер 14. V. „Про що тирса шелестіла".
Субота 16. V. „Хата за селом".
Неділя 17. V. „Ой не ходи Грицю".

Український Наддніпрянський театр О. Міткевич. Чортків. Саля „Брістоль":
Вівторок 5. V. „Циганка Аза" (песа Старицького).
Середа 6. V. „Ревізор з Петербурга".
Четвер 7. V. „Майська ніч". 1872 5—?